



تحریم سلاحی برای زمین زدن

■ فردین بر کشلی، رئیس دفتر مطالعات انرژی؛ امریکا از مکانیسم تحریم برای مدیریت و کنترل بازار جهانی نفت استفاده کرده‌است. در طول نیم قرن گذشته امریکا حداقل هفت کشور تولیدکننده نفت خام شامل لیبی، عراق، روسیه، بولیوی، اکوادور، ونزوئلا، جمهوری اسلامی ایران و حتی بخشی از تولید کانادا را تحت تحریم نفتی قرار داده‌است. الان هم ونزوئلا و ایران با ذخایر نفتی معادل ۴۳۵ میلیارد بشکه را تحت تحریم قرار داده‌است. دو کشوری که مؤسس سازمان اوپک هستند و از توانایی‌ها و قابلیت‌های بسیار بالایی برخوردارند.

اما اینکه کشورهای تحت تحریم تا چه حد و چگونه می‌توانند یک جبهه ضدتحریمی قدرتمند تشکیل دهند، نیازمند پیش‌زمینه‌ها و برنامه‌ریزی است. کشورهای تولیدکننده نفت تاکنون در چارچوب اوپک و حالا اوپک پلاس، مسئولیت تأمین تقاضای مورد نیاز جهانی را بر عهده دارند، اما از سوی مقابل در جامعه جهانی نهادی در قبال سیاست‌های تحدیدکننده تولید و عرضه نفت طراحی نشده‌است. ونزوئلا و شرکت PDVSA در خاک امریکا یک پالایشگاه بزرگ ۳۵۰ هزار بشکه‌ای دارد، اما کاخ سفید به ونزوئلا اجازه نمی‌دهد که برای پالایشگاه خودش هم نفت خام تأمین کند. پالایشگاه ونزوئلایی کار می‌کند، اما با نفت خام آمریکایی و درآمد حاصل از آن را هم نمی‌توانند به ونزوئلا منتقل کند. همچنین اجازه تعطیلی پالایشگاه را هم نمی‌دهند.

ایران اکنون سال‌هاست که به صنعت نفت ونزوئلا خدمات فنی و مهندسی ارائه می‌کند و برای صنایع کشورمان منابع درآمد دارد. در سال‌های گذشته هم ونزوئلا برای استخراج نفت خام فوق سنگین در جنوب ایران (کوه موند) به ایران کمک فنی و مهندسی می‌کرد. بخش اعظم نفت‌خام ونزوئلا سنگین و فوق سنگین است و کارشناسان ونزوئلا تجارب خوبی در این زمینه دارند.



چرا به ونزوئلا بنزین صادر کردیم؟

■ مصطفی نخعی، منتخب مردم نهندان و سربیشه در یازدهمین دوره مجلس: ونزوئلا که تا چند ماه پیش ارزان‌ترین بنزین جهان را عرضه می‌کرد، به دلیل تحریم‌های امریکا با مشکل تولید و تأمین بنزین و سوخت مواجه شده‌است که همین موضوع موجب کاهش عرضه این سوخت شده و بنزین در ونزوئلا را تبدیل به گران‌ترین بنزین جهان کرده‌است.

ونزوئلا یکی از بزرگ‌ترین کشورهای نفتی جهان است، اما به دلیل اتکای بیش از حد به شرکت‌های آمریکایی در شرایطی قرار گرفته که نمی‌تواند نیازهای سوختی خود را تأمین کند. پالایشگاه‌های بزرگ این کشور در دست شرکت‌های آمریکایی بود و از سوی دیگر، چندین پالایشگاه این کشور در امریکا با تحریم‌های شدید مواجه شده‌است.

اصل سوخت و تأمین آن در هر کشوری، یکی از مؤلفه‌های اساسی در امنیت ملی همان کشور است و امریکا با دست گذاشتن روی این مسئله سعی دارد یک آشوب اجتماعی را کلید بزند، کماینکه در دوران چاوز هم چنین آشوبی را کلید زد که آن زمان، ایران با فروش بنزین به ونزوئلا توانست کاراکاس را از یک بحران نجات دهد.

باشیوع وپروس کرناور در جهان و ایران، میزان مصرف بنزین ۵۰ درصد کاهش یافت و بر همین اساس، مخازن بنزین کشور و جهان اشباع شد، به‌طوری‌که پالایشگاه‌ها مجبور به کاهش تولید شدند. در ایران هم مصرف بنزین به ۵۰ میلیون لیتر در روز رسید، در حالی که میانگین مصرف بنزین در ایران حدود ۱۰۰ میلیون لیتر در روز بود.

در چنین شرایطی ابزارها و مخازن نفت ایران جایی برای ذخیره‌سازی بنزین نداشت و درخواست ونزوئلا برای خرید بنزین از ایران، موقعیت بسیار مناسبی بود که هم می‌توانست تابوی حضور ایران در کارائیب را بشکند و هم درآمد قابل‌قبولی را برای ایران به دست آورد.

مهم‌ترین نکته در صادرات بنزین به ونزوئلا این است که کار جمهوری اسلامی ایران در تجارت با کشورهای جهان کاملاً حقوقی و بر منافع ملی خود استوار است که هیچ تضادی با قوانین بین‌المللی ندارد، هر چند که دشمنان کشور با سیاست‌هایی ایجاد شائبه‌هایی قصد دارند اقدام کشورمان را زیر سؤال ببرند.



پنج نفتکش راه خود را از جنوب ایران آغاز کردند تا بنزین به ونزوئلا برسانند؛ موضوعی که برای نخستین بار توسط رویترز رسانه‌ای و به مرور زمان، تبدیل به خبر یک

خبرگزاری‌های جهان شد.

این اقدام ایران با شگفتی محافل بین‌المللی همراه شد و امریکایی‌ها را واداشت تا چهار کشتی جنگی خود را راهی اقیانوس اطلس کنند؛ برخی نوشتند امریکا درصدد توقیف نفتکش‌های ایران است و برخی دیگر این اقدام واشنگتن را یک بازی روانی برای عقب‌نشینی جمهوری اسلامی از رساندن بنزین به ونزوئلا قلمداد کردند.

■ فعل و انفعالات

طبق ردیابی انتقالات دریایی که مسیر کشتی‌های ایرانی را پررسمی می‌کند، این نفتکش‌ها پس از آغاز راه از کشور خود، از مدیترانه عبور کردند تا به آب‌های کارائیب برسند. دولت امریکا به رهبری دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور این کشور، از طریق یکی از مقامات هشدار داد که امریکا قصد دارد علیه کشتی‌های ایرانی حامل

بنزین برای ونزوئلا «اقدامات جدی» را اتخاذ کند. در پاسخ به واشنگتن، محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران با ارسال نامه‌ای به آنتونیو گوترش، دبیر کل سازمان ملل متحد، ترامپ را به اجرای دزدی دریایی متهم کرد و افزود: «تهدیدهای غیرقانونی، خطرناک و تحریک‌کننده امریکا، نوعی دزدی دریایی است که خطر بزرگی برای صلح و امنیت بین‌المللی به حساب می‌آید.»

در ونزوئلایز ژنرال ولادیمیر پادرنیو لویز، وزیر دفاع این کشور اعلام کرد، این کشتی‌ها توسط ناوها، هواپیماها و بالگردهای نیروهای مسلح ملی بولیواری اسکورت

گزارش ۲

تاریخ روابط ایران و ونزوئلا تاریخی پر فراز و نشیب بوده‌است؛ تاریخی که نفت در آن نقش مهمی داشته، به ویژه در تأسیس اوپک. پس از ملی شدن صنعت نفت ایران و سرنگونی دولت مصدق، روند ملی شدن صنایع نفت شتاب بیشتری به خود گرفت و ونزوئلایی‌ها طرحی را آماده کردند که بر اساس آن، قدرت از شرکت‌های نفتی به کشورهای نفتی منتقل می‌شد. در همان ایام، کنگره مهمی در مصر با عنوان کنگره فراورده‌های نفتی برگزار شد. در آن کنگره جلسات مخفیانه‌ای میان حوزه آلفونسو پرنز وزیر وقت نفت ونزوئلا با عبدالله تریکی وزیر نفت عربستان و منوچهر فرمانفرماییان نماینده شرکت ملی نفت برگزار می‌شد. هدف از این جلسه، آماده کردن بستری برای تأسیس سازمانی توسط کشورهای تولیدکننده نفت بود.

به دلیل پشت کردن اعراب به ایران به علت تحریم نفت ایران، دولت وقت قصد حضور در این کنگره را نداشت، چراکه بیشتر شرکت‌کنندگان در این کنگره از کشورهای عربی بودند. دولت وقت که تفکرات مصدق را همچنان در بدنه خود می‌دید معتقد بود هنگامی که صنعت نفت ایران ملی شد و نفت ایران تحریم، اعراب بلافاصله وارد گود شدند و با عرضه ۲۰۰هزار بشکه‌ای خلا ایران در بازار را پر کردند. ایران در آن روزها وضعیت اسفناکی به خود می‌دید به طوری که صادرات نفت آن پیش از ملی شدن به ۳۰ هزار بشکه در روز رسید آن هم با تخفیف ۵۰درصدی قیمت به مشتریان.

■ موافقتنامه عالیجنابان

اما سرانجام، در پایان جلسه موافقتنامه‌ای تدوین شد که به موافقتنامه «عالیجنابان» معروف است و تنها

خواهند شد. پادرنیو در این باره گفت: «ما با وزیر دفاع ایران صحبت کرده‌ایم، هر زمان که این کشتی‌ها وارد منطقه اقتصادی اختصاصی ما بشوند، توسط ناوها، کشتی‌ها و هواپیماهای نیروهای مسلح ملی بولیواری اسکورت خواهند شد تا از آنها استقبال شود و به ملت ایران گفته شود: ممنون بابت این همه همبستگی!». علاوه بر این، ساموئل مونکادا، سفیر دائم ونزوئلا در سازمان ملل متحد در برابر این سازمان بین‌المللی درباره تهدیدهای امریکا در خصوص استفاده از قدرت نظامی برای مانع تراشی برای رسیدن کشتی‌ها به این کشور هشدار داد. وی گفت: «امروز به شورای امنیت سازمان ملل متحد و آنتونیو گوترش، دبیر کل (سازمان ملل) درباره تهدیدهای استفاده قریب‌الوقوع از نیروی نظامی از سوی امریکا علیه کشتی‌های ایرانی حامل بنزین که به سوی ونزوئلای می‌آیند، هشدار می‌دهیم. این، از سوی حقوق بین‌المللی، عملی به معنای جنگ است.» رئیس‌جمهور هم در مذاکره تلفنی با امیر قطر نسبت به ماجراجویی امریکا برای ایجاد مزاحمت برای نفتکش‌های ایران اعلام کرد، هر اقدامی با پاسخ ایران مواجه خواهد شد.

با این وجود، کشتی‌ها به راه خود ادامه دادند تا فورچون، اولین نفتکشی باشد که خود را به سواحل ونزوئلا برساند و بقیه نفتکش‌ها نیز با خیالی آسوده به مسیر خود ادامه دهند. رویترز نوشته است: ایران در قبال صادرات بنزین به ونزوئلا چندین تن طلا دریافت کرده که تاکنون از سوی مقامات و مسئولان کشور درباره آن روشنگری نشده‌است. با این وجود پرسش مهم آن است که چرا

ایران به چنین اقدامی دست زده است؟

■ تغییر رویکرد

سیاست تحریم برای امریکایی‌ها یکی از نقاط عطف



نفتکش‌های ایران بنزین را به مردم ونزوئلا رساندند

مقاومت فعالانه ایران مقابل تحریم‌ها

تحریم‌های ایالات متحده را به جهان نشان دهد؛ هدفی که توسط تحلیلگران جهان تشخیص داده شد و این کار به یک موفقیت بزرگ برای کشورمان تبدیل شد. چنین موفقیتی موقعیت ترامپ را متزلزل کرده است. زیرا تحریم‌های وی علیه ایران، ونزوئلا، روسیه و حتی کره شمالی به چالش کشیده شده و این همان موضوعی است که ریچارد نفیو در کتاب خود به آن اشاره می‌کند.

جمهوری اسلامی ایران نه تنها از مسائل منطقه خاورمیانه عبور کرد بلکه به حیاط خلوت امریکا رفت و برای حفظ مادورو و قالب استراتژی مقاومت فعال خود، وارد کارائیب شد. ائتلاف تحریم‌شدگان که حالا به صورت جدی بر جسته شده است، یک نقطه عطفی در سیاست خارجی کشور به شمار می‌رود و واهمه امریکایی‌ها را برای تضعیف دولت ایران و ونزوئلا در پی داشته است.

هدفی که در این رویکرد دنبال می‌شود، حفظ کردن و سرپاینگه داشتن دولت‌های تحریم شده است تا در مراحل بعد، این پایازل تکمیل شود. بنزین برای ونزوئلا بسیار استراتژیک است و ایران با درک درست از شرایط کاراکاس، به سمنتی رفته که بازی امریکا را به هم زده‌است.

ایران بیش از ۵۰ میلیون لیتر بنزین راهی ونزوئلا کرده است، با پرچم خود و به صورت آشکار؛ این یک موفقیت بزرگ در حوزه تجارت نفت و فراورده‌های نفتی است. دیگر خبری از دور زدن تحریم‌ها و صادرات مخفیانه فراورده‌های نفتی نیست و ایران با بازاربایی درست و اصولی، کشتی‌های خود را به کشورهایی راهی می‌کند که امریکا را در موضعی متفاوت‌تر از گذشته قرار داده است.

شرکت دولتی نفت ونزوئلا در اعتراض نسبت به برکناری اعضای ضد اوپک این شرکت، دست به اعتصاب زدند. رهبری این کارکنان را افراد وفادار به احزاب سیاسی قدیمی به عهده داشتند که بعد از انتخاب چاوز به سمت ریاست جمهوری از دستگاه‌ها و تشکیلات اخراج شده بودند، اما کودتا شکست خورد تا چاوز از «الی رودریگز» بخواهد از اوپک بازگردد و زمام شرکت دولتی نفت را به عهده بگیرد. در آن دوره، وضعیت صنعت نفت این کشور شکننده بود و به دلیل اعتصابات کارکنان که از مدیران امریکایی خط می‌گرفتند، ونزوئلا با محدودیت تأمین بنزین مواجه شد. دولت این کشور از ایران درخواست کرد تا این کشور را برای تأمین سوخت کمک کند

اما چند سال بعد وقتی ایران با تحریم بنزین امریکا مواجه شد، ونزوئلا به میان آمد و بخشی از نیازهای بنزینی ایران را تأمین کرد تا روابط اقتصادی میان دو کشور بیشتر شود. ونزوئلایی‌ها شرایط کار را برای ایران در صنعت نفت خود مهیا کردند و شرکت‌های ایرانی وارد این همکاری‌ها شدند. پس از درگذشت هوگو چاوز و با روی کار آمدن نیکولاس مادورو، شرایط این کشور بحرانی شد و امریکایی‌ها با تشدید فشار بر ونزوئلا، باز هم صنعت نفت این کشور را هدف گرفتند. در چنین شرایطی باز هم به پالایشگاه‌های این کشور دچار مشکل شدند. ایران هم با در نظر گرفتن منافع خود، پنج محموله بنزین را راهی این کشور کرد تا بخشی از نیازهای این کشور را تأمین کند که چنین اقدامی، در نوع خود بی‌نظیر است زیرا هر دو کشور، توسط امریکا مورد شدیدترین تحریم‌ها قرار گرفته‌اند.

پرچم برافراشته ایران

■ همه پنج نفتکشی که راهی ونزوئلا شدند، تحت پرچم جمهوری اسلامی ایران هستند؛ این در حالی است که پیشتر، نفتکش‌های ایران با پرچم پاناما تردد می‌کردند که پس از تحریم‌ها، پاناما اجازه نداد نفتکش‌های ایران از خدمات این کشور استفاده کنند. سال پیش بود که اداره دریانوردی پاناما (AMP) در همکاری با امریکا در حمایت از تحریم‌های این کشور علیه ایران، ۶۰ کشتی مرتبط با ایران را از حق برافراشتن پرچم پاناما محروم کرد. ژ خوان کارلوس والرا، رئیس‌جمهور پاناما در حکمی در ۴ فوریه به اداره دریانوردی پاناما، برای پایین آوردن پرچم این کشور از کشتی‌های دارای شرایط خاص مجوز قانونی داد. به دنبال آن، این سازمان، پرچم پاناما را از ثبت ۶۰ کشتی ایرانی حذف کرد. کنسول‌های پاناما در سرتاسر جهان دستور گرفته‌اند که هیچ‌گونه پرداختی از کشتی‌هایی که از ایران یا شرکت‌های کشتیرانی این کشور می‌آیند، قبول نکنند. ثبت پرچم پاناما، یکی از گسترده‌ترین ثبت پرچم برای کشتی‌ها در جهان است و بیش از ۸ هزار کشتی در سرتاسر جهان تحت پرچم این کشور فعالیت می‌کنند. پس از اینکه امریکا در سال ۲۰۱۶، تحریم‌ها علیه ایران را لغو کرد، شرکت ملی نفتکش ایران بیش از ۵۰ کشتی در پاناما ثبت کرد. واشنگتن در می‌۲۰۱۸ دوباره تحریم‌های ایران را بازگرداند. به گفته کارشناسان، ثبت کشتی‌های نفتکش تحریم‌هایی مثل پاناما یا لیبی را بسیار مرسوم است. دلیل این محبوبیت هم به گفته آقای علیزاده، کمتر بودن هزینه‌های اداری ثبت کشتی و همچنین سخنگیرانه نبودن قوانین اداره کشتی، از نظر ملیت خدمه، قوانین کاری و بازرگانی است.

بیش از ۷۰ درصد کشتی‌های تجاری جهان، در کشوری غیر از کشور مالک (یا شرکت مالک) کشتی ثبت شده‌اند و با پرچم کشور دیگری حرکت می‌کنند. به این اقدام در اصطلاح بازرگانی دریایی «پرچم مصلحتی» (Flag of convenience) گفته می‌شود. جمهوری اسلامی ایران که در زمان تحریم‌های گذشته هم با پرچم‌های مصلحتی به دور زدن تحریم‌ها مشغول بود، حالا پرچم برافراشته خود در مسیرهای دریایی مشغول فعالیت است.

نکته



پیام رادار روشن

■ محمدعلی خطیبی، مدیر اسبق امور بین‌الملل شرکت ملی نفت باروشن نگهداشتن رادار نفتکش‌های حامل سوخت ایران به ونزوئلا نشان دادیم که تجارت جهانی حق کشور ماست و آنچه رسمیت ندارد، تحریم‌های ظالمانه امریکاست که امروز بسیاری از کشورهای دنیا را با مشکلات متعدد و متنوع روبه‌رو کرده‌است. روابط بین ایران و ونزوئلا در حوزه نفت و گاز همواره برقرار بوده و روابط نزدیکی بین این دو کشور وجود دارد. در دوره قبلی تحریم‌ها در سال ۹۰، کشور نیاز جدی به بنزین پیدا کرد و ما هر جایی که می‌توانستیم بنزین وارد می‌کردیم. در آن زمان ونزوئلا مراد بنزین داشت و ما هم از این کشور بنزین وارد می‌کردیم تا بتوانیم نیاز کشور به بنزین را به طور کامل برطرف کنیم. در نتیجه ارتباطات تجاری بین دولت ایران و ونزوئلا همواره برقرار بوده و امروز بسته به نیاز ونزوئلا، ما به این کشور بنزین صادر می‌کنیم. با افزایش تعداد کشورهای تحریم شده توسط امریکا، ظرفیت ایجاد راهکارهای جایگزین نیز افزایش یافته‌است. پس از تجارت ایران با ونزوئلا در حوزه صادرات بنزین و موفقیت این روش، ضرورت ایجاد باشگاه تحریمی‌ها بیش از گذشته احساس می‌شود. البته این نکته را در نظر داشته باشید که در حال حاضر این حق برای کشورهای تحریم‌شده وجود دارد که با سایر کشورها وارد معامله شوند. در نتیجه ایجاد بلوک کشورهای تحریمی می‌تواند ایجاد توازن قدرت در دو طرف میدان، سایر کشورها را در پیگیری منافع خود در امریکا یا در بلوک کشورهای تحریمی دچار تردید کند. به طور کلی ظرفیت در این حوزه زیاد است، اما دولت دیپلماسی فعالانه‌ای در این حوزه ندارد. متأسفانه مدیران فعلی ما اهل جسارت و ریسک نیستند و همیشه به دنبال راحت‌ترین راهکار می‌گردند. در حالی که مقابله با امریکا در جنگ اقتصادی نیازمند رویکردی فعالانه در حوزه سیاست خارجی است، در حالی که ما همین الان از ظرفیت کشورهای همسایه خود نیز برای خنثی‌سازی تحریم‌های امریکا استفاده نمی‌کنیم. روشن نگهداشتن رادار، نفتکش‌های ایران یک پیام سیاسی به تمامی کشورهای دنیا داشت و تحریم‌های نفتی امریکا را زیر سؤال برد. با این اقدام ما نشان دادیم که تجارت جهانی حق کشور ماست و آنچه رسمیت ندارد، تحریم‌های ظالمانه امریکاست. تجارت کالا نقض پروتکل و پیمان تجارت بین‌الملل و کشتیرانی بین‌المللی نیست؛ بنابراین چه لزومی دارد که این‌سان کار را چراغ خاموش انجام دهیم. در حال حاضر نظام به اقتداری رسیده‌است که می‌تواند علناً تحریم‌های امریکا را زیر سؤال ببرد و دشمنان را تهدید کند که چنانچه اقدامی علیه ما انجام دهد متقابلاً پاسخ می‌دهیم.